

नेपाल सरकार
उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय
जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग

प्रेस विज्ञप्ति

यस विभागबाट कार्यान्वयन गरिने कालीगण्डकी-तिनाउ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको मिति २०७८।३।१२ मा बुटवलमा आयोजना कार्यालय स्थापना पछि विभिन्न पत्र-पत्रिका एवं संचार माध्यममा आएका समाचार प्रति यस विभागको गम्भिर ध्यानाकर्षण भएको छ । सोही सन्दर्भमा कालीगण्डकी-तिनाउ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको पृष्ठभूमी, आवश्यकता, प्रतिफल र लागत सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको सम्बन्धित सबैको जानकारीको लागि प्रेस विज्ञप्ती मार्फत राखिएको छ ।

- नेपालको सिंचाइ गुरुयोजना (सन् १९९०), जलस्रोत रणनीति (सन् २००२) एवं राष्ट्रिय जल योजना (सन् २००५) ले नेपालमा जलस्रोत तथा सिंचाइ को विकास गर्नको लागि अन्तर जलाधार जल स्थानान्तरण आयोजनाहरूको परिकल्पना गरेको ब्यहोरा विदितै छ । राष्ट्रिय जलस्रोत नीति (वि.सं. २०७७) ले जलस्रोतको बहुआयामिक, समन्यायिक, एवं दिगो विकास तथा बहुउपयोगबाट आर्थिक समृद्धि र सामाजिक रूपान्तरण गर्ने दिर्घकालिन सोच राखेको छ । राष्ट्रिय जलस्रोत नीति-२०७७ ले अन्तर जलाधार जल स्थानान्तरण आयोजनाहरूको विकास लाई प्राथमिकता दिने नीति लिएको छ । अद्यावधिक गरिएको सिंचाइ गुरुयोजना (सन् २०१९) ले कालीगण्डकी-तिनाउ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनालाई नेपालमा जलस्रोत तथा सिंचाइको विकास गर्न कार्यान्वयनको लागि प्रस्ताव गरेको छ, यसबाट रूपन्देही र कपिलवस्तु जिल्लाको कृषी योग्य भुमीमा बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा पुऱ्याउन सकिन्छ ।
- कालीगण्डकी-तिनाउ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाबाट सिद्धार्थ राजमार्गको राम्दी पुल भन्दा करिब २.३ कि.मी. तलबाट बाँध बाधी २७ र ७ कि.मी. लामो दुई चरणको सुरुडबाट अधिकतम ८२ घनमिटर प्रतिसेकेण्ड पानी तिनाउ नदीमा लैजाने र यसरी डाइभर्सन गर्दा प्राप्त हुने हेडबाट दुईस्थानमा गरी १२६ मेगावाट विद्युत उत्पादन र १ लाख ७ हजार हेक्टर जमिनमा बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा पुऱ्याइनेछ । यस आयोजनाबाट खानेपानी, औद्योगिक प्रयोग, भूमिगत जलभरण, आमोद प्रमोद जन्य लगायतका पानीको बहुउपयोगमा सहयोग पुग्नेछ ।
- कालीगण्डकी नदीमा हाल प्रवाह भैरहेको पानी मध्ये सुख्खायाम (फागुन देखी जेष्ठसम्म) मा १० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड नदीको पारिस्थितिय चक्र (River Ecosystem) कायम राख्न र १० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड अन्य उपयोगका लागि गरी जम्मा २० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड कालीगण्डकीमै छाडी अधिकतम ८२ घनमिटर प्रतिसेकेण्ड पानी प्रस्तुत आयोजनाका लागि पथान्तरण गरिने छ । वर्षायाममा सो भन्दा बढी (सालाखाला १२७० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड सम्म) पानी कालीगण्डकीको तल्लो तटीय क्षेत्रमा उपलब्ध हुन्छ । यसै जलाधार क्षेत्रमा निर्माणको लागि अध्ययन भईरहेका रुद्रवेनी जलाशययुक्त आयोजना र आँधिखोला जलाशययुक्त आयोजनाको निर्माण पश्चात तल्लो तटमा हालको न्यूनतम बहाव ७० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड भन्दा बढी हुन जान्छ ।

- कालीगण्डकी नदीमा खेर गैरहेको अपार जलस्रोतलाई उपयोग गर्दै तराईका सुख्खा जमीनमा सिंचाइ गरी आर्थिक विकासको मेरुदण्डको रूपमा रहेको कृषि उत्पादनको अतिरिक्त जलविद्युत उत्पादन समेत गर्ने र बुटवल उ.म.न.पा. लगायत आसपासका क्षेत्रहरूमा भै रहेको तिब्र शहरीकरणका कारण सिर्जित जनसंख्याको अत्यधिक चापका कारण तिनाउ नदी र वरपरका क्षेत्रमा घट्टै गएको सतह एवं भूमिगत जलस्तरलाई वृद्धी गर्न पुनर्भरण समेत गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारले कालीगण्डकी-तिनाउ डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना संचालन गर्ने निर्णय गरेको व्यहोरा पूनः जानकारी गराउन चाहन्छौं ।
- यस आयोजनाबाट नदी आसपासका फाँटहरूमा हाल भै रहेका सिंचाइ एवं पानीको अन्य उपयोगमा कुनै कटौती गरिने छैन । तटिय क्षेत्रमा मरुभुमीकरण हुने, खोलामा कमिल हिड्ने र बाँधदेखी देवघाट सम्मका क्षेत्रहरूको धार्मिक साँस्कृतिक महत्व नासिने जस्ता कुराहरूमा कुनै पनि सत्यता छैन । प्राविधिक र आर्थिक पक्ष अत्यन्त राम्रो रहेको, कुल रु.१३८ अर्ब लागत लाग्ने प्रारम्भिक आंकलन भएको यस आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) शुरु गर्ने कार्यक्रम रहेकाले यस आयोजनाबाट हुने वातावरणीय प्रभाव, सामाजिक प्रभाव, धार्मिक साँस्कृतिक प्रभाव लगायतका सम्मग विषयमा EIA तयारीका चरणमा संम्बोधन गरिने हुँदा प्रभाव न्यूनीकरण गर्न आवश्यक कार्यहरूका सम्बन्धमा प्रदेश, स्थानीय तह, तटिय क्षेत्रमा बसोवास गर्ने नदी-निर्भर वासिन्दा र अन्य सबै सरोकारवालाहरूसंग प्रयास छलफल गरिने नै छ ।
- आयोजना कार्यान्वयनबाट प्राप्त हुने रोजगारी, पर्यटन लगायतका प्रतिफल सरोकारवाला प्रदेशहरू, स्थानिय तहहरू र प्रभावित जनताहरू बिच समुचित वितरण गर्ने सम्बन्धमा सरकारले उपयुक्त निर्णय लिने नै छ ।
- अन्तर जलाधार पथानान्तरण आयोजना नेपालको सन्दर्भमा यो पहिलो नभएको र हाल भेरी बबई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना र सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना निर्माण शुरु नै भै सकेका छन् भने तमोर-चिसाङ डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना, माडी-दाङ डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना लगायतका अन्य आयोजनाहरू अध्ययनका चरणमा छन् ।
- प्रयोजन विहिन रूपमा देवघाट-नारायणी-गण्डक हुँदै बगेर भारत गैरहेको पानीलाई कालीगण्डकी र तटीय क्षेत्रमा कुनै असर नपर्ने गरी आवश्यक पानी छाडेर अन्य विकल्प नभएको सुख्खा क्षेत्रमा सिंचित गरी कृषि उत्पादन वृद्धी, विद्युत उर्जा उत्पादन र तराईमा भूमिगत जलभण्डारको पुनर्भरण हुने यस महत्वाकाँक्षी आयोजनाको सफलताबाट कसैलाई कुनै प्रकारका नकरात्मक प्रभाव पर्न नहुने कुरामा आयोजना र विभाग सजग छ । आयोजनाको सफल कार्यान्वयनमा सरोकारवाला सबैको सहयोगको अपेक्षा गर्दछौं ।

धन्यवाद !

मधुकर प्रसाद राजभण्डारी

महानिर्देशक

महानिर्देशक